

ІННОВАЦІЙНІ ВПРОВАДЖЕННЯ У ПРАВИЛА ЗМАГАНЬ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЗМАГАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ФЕХТУВАЛЬНИКІВ-ШАБЛІСТІВ

Ігор РОЩІН

Львівський державний університет фізичної культури

Мета дослідження: Узагальнити інноваційні впровадження FIE у правила змагань та оцінити їх вплив на змагальну діяльність шаблістів.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати основні нововведення до правил змагань з фехтування на шаблях.
2. Вивчити вплив запроваджених інновацій FIE у правила змагань на змагальну діяльність шаблістів.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, педагогічне спостереження, відеозапис, порівняльний аналіз, опитування.

Анотація. Стаття присвячена аналізу інноваційних впроваджень у правила змагань фехтувальників-шаблістів. Визначені основні причини внесення змін до правил змагань. Дана оцінка впливу нововведень на змагальну діяльність фехтувальників-шаблістів. Проаналізовані техніко-тактичні особливості сучасного шабельного фехтування у зв'язку зі змінами правил змагань.

Ключові слова: правила змагань, фехтувальники-шаблісти, змагальна діяльність, бойові дії.

Постановка проблеми. Усі змагання з фехтування організуються на основі відправних положень і понять теорії і практики фехтування, які викладені у «Правилах змагань». Тому будь-які інновації у правилах змагань супроводжуються змінами в техніці, тактиці, змагальній діяльності фехтувальників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші правила Міжнародної Федерації фехтування (FIE) були одностайно затверджені Міжнародним Конгресом Національних Олімпійських Комітетів, який відбувся у Парижі в червні 1914 року, для всіх видів змагань Олімпійських ігор. Вперше вони були кодифіковані у 1914 році маркізом де Шасслу-Лоба та Полем Анспаком і надруковані у 1919 році під назвою «Правила змагань».

Ці правила змінювались різними конгресами FIE: конгрес 1931 року вирішив заново відредагувати їх; конгрес 1954 року – перегрупував їх розділи під назвою «Технічні правила»; конгрес 1958 року – оновив редакцію та відновив назву «Правила змагань».

Правила змагань FIE з шаблі відбивають у своїх основних частинах регламент, прийнятий на Олімпійських іграх 1908 року в Лондоні та 1912 року у Стокгольмі. Вони також відповідають принципам Остендовських та угорських правил, які були прийняті 12 червня 1914 року комісією FIE з шаблі, яка засідала у Парижі під керівництвом президента – керівника Федерації фехтування Угорщини та редактора проекту доктора Бели Надя [1].

Фехтування на шаблях за останні тридцять років переживає процес суттєвого реформування. Насамперед це пов'язано з внесенням FIE змін до правил проведення змагань, з метою підвищення видовищності змагань фехтувальників та зменшення суб'єктивізму у суддівстві шабельних поєдинків [4].

Будь-які нововведення до правил змагань викликають зміни в організації та суддівстві змагальної діяльності.

Мета дослідження. Узагальнити інноваційні впровадження FIE у правила змагань та оцінити їх вплив на змагальну діяльність шаблістів.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати основні нововведення до правил змагань з фехтування на шаблях.
2. Вивчити вплив запроваджених інновацій FIE у правила змагань на змагальну діяльність шаблістів.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, педагогічне спостереження, відеозапис, порівняльний аналіз, опитування.

Результати дослідження та їх обговорення. Проведений аналіз літературних джерел свідчить про те, що основні зміни у правилах змагань, які запроваджувала FIE і які найбільш суттєво

вплинули на структуру змагальної діяльності шаблестів стосувались: поля бою, тривалості поєдинків, фіксації ударів (уколів), способів проведення змагань, способів пересувань, екіпіровки.

У 70-і роки довжина поля бою для фехтувальників-шаблестів складала 24 метри. Це дозволяло спортсменам вільно і динамічно пересуватись по фехтувальній доріжці, використовуючи притаманний лише шаблестам спосіб пересування – біг. Якщо один з учасників поєдинку переходив бокову межу однією ногою, старший суддя мав дати команду «Стій!» і повернути учасників на середину поля бою. Якщо учасник переступив обома ногами бокову межу, то старший суддя мав негайно зупинити бій та анулювати усі дії, за винятком удару (уколу), отриманого учасником, який перетнув бокову межу поля бою. Винний спортсмен карався двома метрами поля бою від місця виходу. Фехтувальнику в бою дозволялося один раз вийти за задню межу фехтувальної доріжки. Після цього суддя ставив спортсменів на лінії початку бою і продовжував поєдинок. Кожного наступного разу, коли учасник наступав позаду стоячою ногою на лінію попередження, старший суддя давав команду «Стій!» та попереджав цього учасника про те, що у нього лишилось 2 метри до кінця доріжки. Фехтувальник, який після отримання попередження перетнув обома ногами задню межу поля бою, отримував штрафний удар.

У 80-ті роки довжину фехтувальної доріжки було зменшено до 18 метрів. Відступаючому спортсмену дозволялось один раз вийти за задню межу доріжки після чого він ставився позаду стоячою ногою на лінію попередження (2 метри) і якщо він після цього вийшов обома ногами за задню межу доріжки йому присуджувався штрафний удар (укол).

Активне використання атакуючих дій, постійний натиск на суперника, з метою перешкодити йому першим вийти в атаку було характерним для поєдинків минулих років. Бажання не програти час виходу в атаку, та не поступитися ініціативою у володінні полем бою призвело до застосування шаблестами великої кількості обопільних атак. Вони не приносили спортсменам позитивний результат, а використовувались як стримуючий елемент атак суперника. При виконанні обопільних атак нанесені удари не зараховувались, а час бою затягувався. З метою боротьби з великою кількістю обопільних атак та підвищення результативності змагальних поєдинків у 80-х роках у суддівстві шабельних поєдинків був запроваджений «пріоритет». Суть його полягала в тому, що після триразового повторення обопільних атак спортсменам оголошувалось попередження і способом кидання жеребу визначався той, кому при наступному повторенні обопільних атак буде присуджений удар [2]. Це впровадження привело до зниження обсягу застосування атакуючих дій та збільшення кількості захистів і контратак. На початку 90-х років доповненнями до правил змагань з фехтування на шаблях «пріоритет» був відмінений, а обопільні атаки зараховували, як результативні дії обом спортсменам. Це було пов'язано зі спробою знову ж таки уникнути затягування шабельних поєдинків.

З 1993 року і по теперішній час удари в обопільних атаках не зараховуються і їх кількість не лімітується. Зменшення довжини фехтувальної доріжки до 14 метрів суттєво вплинуло на підвищення емоційної напруги шаблестів, їх тактичну діяльність і результативність змагальних поєдинків [4]. Нинішні правила змагань не передбачають зупинки бою з метою попередження спортсменів про закінчення доріжки, а фехтувальник, який вийшов обома ногами за задню межу одразу карається штрафним ударом. Це спричинило загострення боротьби спортсменів за простір на фехтувальній доріжці.

Час фехтувального поєдинку на шаблях не був постійно однаковим протягом усіх років. Так, у 70-х роках тривалість бою на 5 ударів, згідно правил змагань, складала 6 хвилин. У 80-ті роки були запроваджені бої на 10 ударів. Його тривалість була обмежена 10-ма хвилинами. У середині 90-х років згідно зі змінами у правилах шабельного фехтування, час бою суттєво скоротився і став дорівнювати 3 хвилинам в бою на 5 ударів. Одночасно вводиться новий різновид бою – на 15 ударів, його час становить спочатку 15 хвилин, а пізніше (1999 рік) 9 хвилин.

Специфікою шабельного фехтування є способи пересування. Так, до початку 90-х років шаблести не мали ніяких обмежень щодо загальноприйнятих прийомів пересувань на полі бою. Однак з метою боротьби з обопільними атаками та об'єктивізації визначення моменту початку атакуючих дій з 1994 року FIE були запроваджені обмеження у способах пересування шаблестів по доріжці. Були заборонені пересування вперед зі схрещуванням ніг: схресні кроки,

біг, атака «стрілою». При фіксації старшим суддею заборонених пересувань, фехтувальник отримує спочатку попередження (жовта картка), а при кожному повторному виконанні в процесі бою спортсмен карається штрафним ударом. Це обмеження суттєво вплинуло на динаміку пересувань шаблестів та арсенал атакуючих дій. Біг та атака «стрілою» які визначали динаміку шабельного фехтування і які найчастіше застосовувались у поєдинках шаблестів перестали бути специфічною окрасою даного виду зброї. В той же час потреба стрімкого зближення з суперником в атаках з проміжної дистанції (дистанції «стріли») викликала появу специфічного для шаблестів способу пересування – «кидкового випаду», техніка виконання якого ще потребує спеціального дослідження. Запроваджені обмеження в способах пересувань зробили фехтування на шаблях більш класичним та зрозумілим для глядачів, а суддям дозволило більш об'єктивно визначати тактичний пріоритет в атакуючих діях спортсменів.

Однією зі специфічних особливостей змагальної діяльності шаблестів є способи кінцевої реалізації бойових дій. На відміну від шпаги та рапіри, шабля є видом зброї, в якому дозволяється наносити як уколи, так і удари. Пріоритетом у поєдинках є нанесення ударів, оскільки технічне виконання ударів порівняно з уколами є більш просте і надійне. До 1988 року результативним ударом вважався лише той удар, який виконувався рублячою частиною леза у сектори уражуваної поверхні [2]. Не зараховувались удари, виконані плазом, поковзом, дотиком. За удар плазом спортсмен отримував попередження, а удари поковзом та дотиком не фіксувались. Тому правильна техніка виконання удару суттєво впливала на результативність бойових дій, і як наслідок, на результативність змагальної діяльності в цілому.

У 1988 році була запроваджена електрична фіксація ударів та уколів у змаганнях шаблестів. Цей факт відіграв найвагоміший вплив на специфіку та умови проведення змагальних поєдинків. В даний час основною умовою для присудження удару у бойовій сутичці є сигнал електрофіксатора на будь-яке доторкання клинка до уражуваної поверхні. Виходячи з цього шабельне фехтування починає збагачуватись різноманітними «некласичними» способами нанесення ударів, які раніше були заборонені або не фіксувались суддями (удари поковзом, плазом, дотиком). Як показали наші дослідження, на сьогоднішній день пріоритетними стали саме ті удари, які раніше не зараховувались або ж були заборонені (рис. 1.).

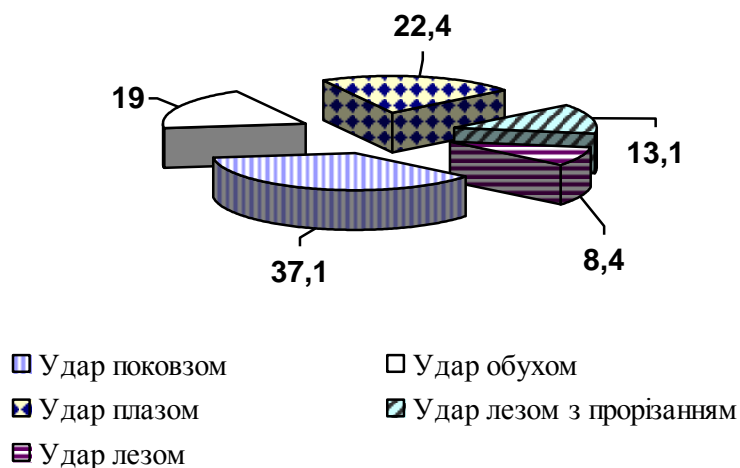

Рис. 1. Співвідношення способів нанесення ударів у змаганнях шаблестів високої кваліфікації, (%)

Спочатку були спроби обмежити використання «некласичних» різновидів ударів. Так у 1992 році в систему електрофіксації ударів запроваджується додатковий пристрій – сенсор, який давав змогу реєструвати лише ті удари, які виконувались за рахунок інтенсивної рублячої дії. Методика підготовки кваліфікованих шаблестів була спрямована на силове виконання удару. Однак даний пристрій не дав бажаного результату, а лише спонукав до виконання жорстких ударів і від його застосування відмовились. Однак з 1999 року у правила змагань вводяться норми для перевірки гнучкості шабельного клинка. Адже, чим гнучкіший клинок, тим легше

„пробити” захист суперника. Правилами було визначено, що клинок шаблі повинен мати гнучкість, яка відповідає прогину 4–7 см і вимірюється наступним чином:

- 1) клинок жорстко закріплюється у горизонтальному положенні в 70 см від краю наконечника клинка;
- 2) важок масою у 200 г чіпляється в 1 см від краю наконечника клинка;
- 3) вимірюється стріла прогину як відстань між початковим і кінцевим положеннями наконечника клинка.

До 2001 року уражуваною поверхнею шаблеста вважалися руки, маска і тулуб. Нижня межа уражуваної поверхні проходить по горизонтальній лінії, проведеної через вершини кутів, утворених стегнами та тулубом фехтувальника, який знаходиться в положенні «бойової стійки». З 2001 року кисть озброєної руки не стала вважатися уражуваною поверхнею, що призвело до зменшення кількості ударів в руку.

З 2004 року обов'язковою вимогою для участі у першостях та чемпіонатах світу, Олімпійських іграх, чемпіонатах Європи є наявність у спортсмена спеціальної шабельної фехтувальної маски з прозорою вставкою в передній частині. До цього часу фехтувальна маска мала суцільну металеву сітку. Це було зроблено для підняття видовищності фехтувальних поєдинків. Прозора вставка (вікно) у фехтувальній масці дає можливість глядачам бачити обличчя спортсменів та спостерігати за їх емоційним станом.

Опитування українських шаблестів високої кваліфікації дозволяє зробити висновок про те, що новітні маски мають ряд негативів, а саме:

- а) прозора вставка маски не є токопровідною, а тому удари нанесені у цю частину маски не реєструються електрофіксатором і відповідно не зараховуються;
- б) удари в прозору частину маски лишують подряпини, які впливають на зорові сприйняття;
- в) прозора вставка має властивість «віддаляти», а тому порушує у спортсмена «відчуття дистанції»;
- г) під час дихання на вставці може збиратися конденсат.

Однією з останніх новацій FIE, яка значно вплинула на техніко-тактичний арсенал фехтувальників шаблестів було запровадження фіксованого випередження ударів у 0,125 с. Випередження дій суперника на 0,125 с призводить до фіксації електроапаратом удару в одну сторону. Дане впровадження дозволило більш об'єктивно визначати тактичну правоту в ситуаціях, коли постає питання: контратака чи удар назустріч? Добраний чи недобраний захист?

Специфічні особливості правил змагань на шаблях, які дозволяють наносити як удари так і уколи та описана вище можливість випередження дій суперника, певним чином вплинули на характер тримання зброї. Шабля тримається за рахунок використання всієї довжини рукоятки. До початку бою та кожної нової сутички шаблест має утримувати зброю у верхній позиції. Проте під час бою фехтувальники частіше утримують шаблю у проміжному положенні між третьою і четвертою позиціями, або ж опущеною вниз зі спрямованим вперед вістрям клинка. Це створює додаткові труднощі супернику для оцінки напряму руху клинка, виконання дій на зброю та нанесення ударів в руку.

Змішана система проведення особистих змагань підняла значущість боїв у попередньому рейтинговому турі, а ще більше у турі прямого вибування, де кожен бій стає вирішальним. Командні змагання за системою прямого вибування, де зустрічі команд проводяться за формулою „естафета”, дозволили більш об'єктивно оцінити силу команд і внесок кожного спортсмена у результат командної зустрічі. Видовищність та емоційність змагань помітно зросли.

Висновки

1. Останні зміни у правилах змагань стали відповіддю FIE на вимогу Міжнародного Олімпійського комітету (МОК) підняти видовищність змагань фехтувальників, скоротити терміни проведення змагань та час поєдинків, покращити об'єктивність суддівства та зробити його більш зрозумілим для глядачів.

2. Найбільш радикальними змінами у правилах змагань, які суттєво вплинули на специфіку шабельного фехтування є:

- а) зменшення довжини фехтувальної доріжки до 14 метрів;
- б) заборона пересувань вперед зі схрещуванням ніг;
- в) введення електричної фіксації ударів (уколів);
- г) запровадження фіксованого випередження ударів до 0,125 с.

3. Інноваційні впровадження у правила змагань дозволили розширити діапазон застосування ударів, які в минулі роки були заборонені або не зараховувались: плазом, поповзом, дотиком. Замість забороненої для застосування атаки „стрілою”, фехтувальники-шаблісти стали часто використовувати новий вид пересувань – кидковий випад. Введення змішаної системи проведення особистих змагань підняло значущість боїв у попередньому (рейтинговому) турі змагань, а ще більше у турі прямого вибування, де кожен бій стає вирішальний. Командні змагання за системою прямого вибування.

4. Запроваджені нові системи проведення особистих і командних змагань дозволили більш об'єктивно оцінювати майстерність спортсменів і команд, підняти видовищність змагальних поєдинків. Цьому також сприяло введення в суддівство жестів руками, а також дозвіл FIE на рекламу та використання різнокольорових фехтувальних костюмів.

Література

1. Фехтование: Правила соревнований. – М.: Терра. Спорт, 1999. – 160 с.
2. Фехтование: Правила соревнований. – М.: Физкультура и спорт, 1983. – 127 с.
3. Фехтование: Правила соревнований. – М.: Физкультура и спорт, 1959. – 75 с.
4. Спортивное фехтование. Учебник для вузов физической культуры. / Под общ. ред. Д.А. Тышлера. – М.: Физкультура, образование и наука, 1997. – 385 с.

ИННОВАЦИОННЫЕ ВНЕДРЕНИЯ В ПРАВИЛА СОРЕВНОВАНИЙ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА СОРЕВНОВАТЕЛЬНУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ФЕХТОВАЛЬЩИКОВ-САБЛИСТОВ

Игорь РОЩИН

Львовский государственный университет физической культуры

Цель исследования: обобщить инновационные внедрения FIE в правила соревнований и оценить их влияние на соревновательную деятельность саблистов.

Задачи исследования:

1. Проанализировать основные нововведения в правила соревнований по фехтованию на саблях.
2. Изучить влияние нововведений FIE в правила соревнований на соревновательную деятельность саблистов.

Методы исследования: анализ научно-методической литературы, педагогическое наблюдение, видеозапись, сравнительный анализ, опрос.

Аннотация. Статья посвящена анализу инновационных внедрений в правила соревнований фехтовальщиков-саблистов. Определены основные причины внесения изменений в правила соревнований. Дана оценка влиянию нововведений на соревновательную деятельность фехтовальщиков-саблистов. Проанализированы технико-тактические особенности современного сабельного фехтования в связи с изменениями правил соревнований.

Ключевые слова: правила соревнований, фехтовальщики-саблисты, соревновательная деятельность, боевые действия.

THE INNOVATIVE INTRODUCTIONS IN THE CONTEST RULES AND THE EFFECT THEREOF UPON THE CONTESTS OF FENCERS-SABERSMEN**Igor ROSHCHIN***Lviv State University of Physical Culture*

Aim of research: To generalize the innovative introductions of the FIE in the contest rules and to estimate the effect thereof upon contests of sabersmen.

Tasks of research :

1. To analyze the basic innovations in the saber fencing contest rules.
2. To examine the effect of the FIE innovations in the contest rules on the sabersmen's contests.

Methods of research: The analysis of scientific and methodic literature, pedagogic observations, video records, comparative analysis, surveys.

Abstract. The Article deals with the analysis of the innovative introductions in the contest rules of fencers-sabersmen. The basic reasons for such alterations in the contest rules have been defined. The technique and tactical features of the modern saber fencing have been analyzed due to the alterations in the contest rules.

Key words: contest rules, fencers-sabersmen, contest, combat.